

WIE ZWIJGT

Leo Benedictus

WIE
ZWIJGT

Vertaling Ineke Lenting

Nieuw Amsterdam

Oorspronkelijke titel *Consent*. Faber & Faber Ltd, Londen

© Leo Benedictus 2018

© Nederlandse vertaling Ineke Lenting / Nieuw Amsterdam 2019

Alle rechten voorbehouden

De fragmenten op blz. 83 zijn citaten uit: Montaigne, Michel de,
De essays (9e druk). Vertaald door Hans van Pinxteren.

Athenaeum – Polak & Van Gennep

Omslagontwerp Studio Ron van Roon / Bart Rouwhorst

NUR 302

ISBN 978 90 468 2361 3

www.nieuwamsterdam.nl

Ik vind mezelf niet gecompliceerd. Volgens mij zijn de meeste mensen niet gecompliceerd. De afgelopen vier jaar en vooral de afgelopen maand heb ik een vreemd leven geleid, dat is waar, dus ik ben ongetwijfeld vreemd, maar neem het me niet kwalijk als ik het woord geen recht doe. Ik ben niet vreemd genoeg om er trots op te zijn. Ik heb alleen volgens eenvoudige principes proberen te leven, standvastig en eerlijk, en zonder vooroordeel.

Zonder daartoe bewust een poging te doen, vangen we volgens mij allemaal af en toe een glimp op van onze eigen ongecompliceerdheid. Zo heb je mensen met een bijna-doodervaring vast weleens horen zeggen dat *je weer weet wat belangrijk is*, waarmee bedoeld wordt dat de lijst korter is dan ze dachten. Algauw maken de meesten zich weer druk om rekeningen, om de vraag of ze wel populair zijn, of ze niet te laat zullen komen. Om het leven te kunnen vergeten, pakken ze de draad van het leven weer op. Degenen bij wie de glimp beklijft, worden als getraumatiseerd beschouwd.

Gevaar kan deze bittere wijsheid aan je opdringen, maar het is zeker niet de enige weg. Op een bepaald moment ontdekken de meeste kinderen dat je iemand vrij gemakkelijk kunt ontregelen door een spelletje *Waarom?* te spelen. Na elke bewering vraag je simpelweg *Waarom?*, vervolgens vraag je *Waarom?* na het antwoord, en je blijft *Waarom?* vragen tot je in cirkels rond-

draait, het stadium van de deeltjesfysica bereikt of tot de volwassene er genoeg van krijgt, welk van de drie zich maar het eerst voordoet.

Ik zal een voorbeeld geven. *Waarom?* Omdat je met voorbeelden dingen goed kunt uitleggen, en op dit moment leg ik deze gedachte liever uit dan dat ik de draad van het verhaal weer oppak. *Waarom?* Omdat ik zenuwachtig ben. *Waarom?* Om allerlei redenen. Onder andere omdat ik theezet in het donker. *Waarom zet ik thee in het donker?* Goede vraag. Omdat ik haar iets troostends wil brengen wanneer ik naar boven ga, maar ik durf het licht niet aan te doen. *Waarom niet?* Omdat ik haar niet wakker wil maken. *Waarom niet?* Omdat ik haar later wakker wil maken, op het juiste moment. *Waarom?* Omdat ik een goede indruk wil maken. *Waarom wil ik een goede indruk maken?* Omdat ik wil dat ze van me houdt. *Waarom wil ik dat ze van me houdt?* Dat weet ik niet. Uit nieuwsgierigheid, denk ik. Ik wil weten wat het is. *Waarom wil ik dat weten?* Ik weet het niet.

Om precies te zijn, en dat wil ik, is het hier niet helemaal donker. Het lampje van de waterkoker werpt een oranje gloed over de wachtende bekers. Wel is het donker genoeg om zenuwachtig te worden van dat theezetten, nog afgezien van al het andere.

We bevinden ons in het sistadium. Ken je het sistadium? De waterkoker begint geluidloos, dan klinken er klikjes, die overgaan in zacht gesis dat steeds luider wordt. In dat stadium bevinden we ons, alles is nog in wording.

Haar beker is wit, beschilderd met een blauw verenpatroon. Ze is dol op dat blauweverenontwerp. Ik weet niet waarom. Ik weet alleen dat ze dat altijd kiest als het beschikbaar is, en het moet een kwestie van beleid zijn, want haar schap met bekers is zeer gevarieerd, je zou het zelfs schreeuwerig kunnen

noemen. Er is een tweede verenbeker, maar zelf heb ik een andere gekozen, want als ik dezelfde kies ben ik bang om netjes in plaats van oplettend over te komen. En ik kan niet zomaar zeggen: *O, ik heb je trouwens een van je lievelingsbekers gegeven*. Dat is niet subtiel. Dat klinkt alsof ik naar complimenten vis. Ik laat alleen zien dat mijn beker anders is, onopvallend groen met goud, eentje van achter op het schap, die ze zelden gebruikt. Hopelijk begrijpt ze dat het als een bescheiden contrast is bedoeld, zoals het wit van een galeriemuur of van de bladzijde. Misschien werkt het niet, maar ik vind dat je altijd net iets meer moet doen dan nodig is. Je hebt geen greep op wat anderen denken, maar als je je uiterste best doet, valt het op en wordt de moeite die je hebt getroost als teken beschouwd dat je het belangrijk vindt. Je moet bijna blijf geven van lichte waanzin.

Zoals ik al zei ben ik ook zenuwachtig, en op zoek naar afleiding. Ik weet dat het belachelijk is om te denken dat het licht van de keukenlampen op de een of andere manier door haar slaapkamerdeur op de bovenverdieping zou kunnen dringen, maar ik heb aan de gedachte toegegeven en de keuken donker gelaten. Het dolende licht van mijn zaklantaarn zou aandacht kunnen vestigen op de ramen, dus dat heb ik uitgedaan. Nu heb ik alleen deze oranje gloed, die een nogal onheilspellende sfeer schept. En dan is er ook het weer. Het is een winderige nacht, met vlagen die klinken alsof ze me angst willen aanjagen. Soms huiver ik.

Nu bevinden we ons in het borrelstadium. Ik til de waterkoker op. Ik wacht niet tot het water helemaal kookt. Misschien is het je weleens opgevallen dat waterkokers heel lang op de drempel van honderd graden blijven hangen, vóór water in stoom overgaat. Het is zinloos, want vijfennegentig graden is even goed. Ook het geluid maakt me zenuwachtig. Wanneer

ik de waterkoker optil, schakelt het apparaat zichzelf en het oranje licht uit. Dat was ik vergeten, en tot mijn schrik sta ik nu in het aardedonker met water dat bijna kookt. Het lukt me de waterkoker weer op het aanrecht te zetten, maar ik zie nog steeds niets. Uiteindelijk vind ik het handvat van de koelkastdeur en trek die open, waarop alles baadt in wit licht. Dat had ik eerder moeten doen. Ik richt de waterstraal op het donkere gebied rond het theezakje. Ik haal melk uit de koelkast en pak een lepeltje. Ze houdt van sterke thee zonder suiker, niet lichter dan kastanjebruin na een scheutje melk, maar dat is bij weinig licht moeilijk vast te stellen en daarom loop ik met haar beker naar de koelkast. Dampwolken vullen de schappen, maar ik ben tevreden. Ik haal het theezakje eruit en gooi het in de afvallemmer, die naar uien stinkt, waarbij ik zorg dat het deksel zo zachtjes mogelijk open- en dichtgaat. Ze galmen als klokken, pedaalemmerdeksels. Mijn eigen thee zet ik op dezelfde manier.

De rest van mijn spullen zit in een sporttas, die ik over mijn schouder hijs, en met de zaklantaarn in mijn mond neem ik beide theebekers mee. Zo'n tas is niet voor schouders ontworpen, en mijn sokken zijn glad op de vloer, dus ik steek heel voorzichtig de hal over en loop de trap op. Ik sluip naar boven, tast tree voor tree af. Met een duwtje tegen haar deur glijp ik naar binnen.

Ze slaapt. Terwijl ik de lichtstraal weghoud van haar gezicht zet ik de verenbeker op het nachtkastje en mijn eigen beker naast mijn tas op het vloerkleed. Ik pak haar telefoon, haal de oplader uit het contact en zorg dat ik daarbij niet tegen de thee stoot of haar opengeslagen boek verschuif zodat ze niet meer weet waar ze is gebleven.

Ze ligt op haar zij. Haar gezicht gaat half schuil onder haar haar, dat dik is en glanzend. Terwijl ik toekijk, haakt ze het met

haar slapende vinger achter een oor. Ze kauwt op de lucht, ademt uit en wordt weer rustig. Ik vraag me af waarover ze droomt. Misschien zijn het dromen over haar kindertijd, toen ze vaderloos maar veilig opgroeide in een klein stadje. Of over haar schooljaren, toen ze redelijk populair was, bekendstond om haar scherpe verstand en vooral goed was in geschiedenis, maar op de universiteit schudde ze die reputatie al snel af. Ik weet dat ze na haar studie strenger op zichzelf was; ze vond een goedbetaalde baan en bleek met geld te kunnen omgaan. Van spichtige adolescent ontpopte ze zich tot een bekoorlijke vrouw. Toch was ze aanvankelijk zeer verbaasd over alle mannen die zich aan haar opdrongen. Dat was in het prille stadium van een eerste baan, toen ze heel begrijpelijk nog argwanend in de wereld stond en er met een zekere lijdzaamheid van uitging dat het gezeur om seks een last was die een vrouw moest dragen tot ze kinderen ging baren. Bovendien vermoedde ze dat het niet om het puikje onder de mannen ging. Maar na verloop van tijd en door de opmerkingen van vriendinnen begon ze te beseffen hoe mooi ze was. Je kunt ze niet simpelweg afschudden, al die bewonderende blikken, hoewel ze er het hooghartig geheven hoofd aan overhield waarvoor ze altijd had gevreesd. Er sloop iets afstandelijks in haar stem. Kordaat wees ze de mannen af. Toen haar salaris nog meer steeg, kocht ze dit huisje. Vrienden zeiden dat het niets voor haar was om zo spontaan te handelen in een zaak van gewicht, maar achteraf moesten ze toegeven dat er bij haar altijd al een zekere vastberadenheid had doorgeschemerd. Tot voor kort stond ze op haar werk bekend om haar vaste handen. Nu graaien die rond onder de dekens. Ik zie haar oogleden sidderen. Haar ademhaling wordt oppervlakkig en onregelmatig. Ik kijk naar haar en denk: je kunt me niet zien, maar ik ben er wel.

Ze droomt.

Laat ik eerst uitleggen hoe ik rijk ben geworden. Het gebeurde vrij plotseling, vier jaar geleden, op de dag dat mijn tante Kathy werd begraven. Na afloop verzamelden de weinige aanwezigen zich om herinneringen op te halen, in een chic restaurant dat voor de gelegenheid gesloten was. Het waren saaie herinneringen, maar het was vrijdagmiddag en we namen stevig in. Dat moest ook wel. De zaal was veel te groot. Er was wijn in overvloed, en tegen een muur stond een lange tafel, mooi opgetast met broodjes, gebakjes en voorgesneden fruit. Men zegt wel dat de dood op zulke momenten levensgroot aanwezig is, maar de zaal was zo uitgestrekt dat we hem gemakkelijk over het hoofd zagen.

Ik had honger als een paard en at me helemaal rond. Telkens nam ik iets van een ander blad, om de schijn te wekken dat er een menigte langs was getrokken. Anderen peuzelden ook hier en daar een hapje weg, en wat uiteindelijk overbleef had de nasleep kunnen zijn van dertig of veertig begrafenisgangers met weinig eetlust, wat je kon verwachten gezien het tijdstip en de gelegenheid. Trouwens, degene die na afloop afruimde, zou behoorlijk paranoïde moeten zijn om te bedenken dat iemand systematisch verschillende schalen was langsgegaan alleen om het personeel om de tuin te leiden.

Ik meen dat ik aardbeien at toen Kathy's advocaat op me afstapte. Nadat hij had vastgesteld wie ik was, gaf hij me zijn

kaartje, zei dat hij enige documenten had die mij betroffen en stelde voor om de kwestie na afloop ergens anders te bespreken. Ik geef toe dat ik wel een gebaar van Kathy had verwacht. En ik beseftte dat een dergelijk gebaar niet echt gering zou zijn, ook dat geef ik toe. Ze was alleenstaand geweest, had altijd een fors salaris verdiend en was een van de eerste vrouwen die zich in de bankwereld hadden opgewerkt, hoewel haar carrière geen kruistocht was geweest. De vrouwenbeweging had haar al even weinig geïnteresseerd als ongeacht welke andere beweging. Je hoefde maar twintig minuten in haar gezelschap te verkeren om de starre onbuigzaamheid op te merken van een vrouw die niets van haar medemens verwacht en nog minder teruggeeft. In onderhandelingen moet ze staalhard zijn geweest. Mijn herinneringen aan Kathy zijn tegenwoordig vooral visueel. Het zijn de kleurige pakjes en brillen, en de pony die wel van kleur maar nooit van vorm veranderde. Het nieuws dat ze kanker had vatte ze uiteraard niet lichtvaardig op, maar tegelijkertijd bijna alsof ze haar gelijk haalde, alsof de dood vóór haar zestigste een pyrrusoverwinning was op de optimisten. Als je tijdens een bezoek het woord strijd in de mond nam, kon je vertrekken. In de wetenschap dat ze spoedig zou sterven, vroeg ik alleen hoe het voelde, en ze kon mijn botheid geloof ik wel waarderen. Op goede dagen zei ze dat ze blij was zich geen zorgen te hoeven maken over het verdriet van anderen. Op slechte dagen zei ze bijna niets.

Nu moet je niet denken dat Kathy nooit lachte. Dat laatste stadium zag een opbloei van galgenhumor. Een paar keer dreigde een grap bijna haar einde te worden. De beste manier om te gaan, denk ik, voor wie het kan opbrengen. Een telkens terugkerend thema was haar *nalatenschap*, alsof ze een vertrekkende president-directeur of een politicus was, en ook ik moest dan lachen. Ik zag er een teken in dat ze beseftte een pionier te zijn

geweest. Later vroeg ik me af of de grap nog een laag had die ze had verzwegen, want Kathy liet wel degelijk iets na.

Hoewel de advocaat zich eerst plechtig had opgesteld, zat hij me in de taxi de hele tijd toe te grijnzen. Aan loos gebabbel hadden we geen behoefte. Op zijn kantoor liet hij koffie komen, en terwijl ik van de mijne dronk legde hij uit dat het mijn tantes wens was geweest om afgezien van een donatie aan de hospice en wat losse schenkingen hier en daar haar hele bezit aan mij na te laten. Nadat de verschillende bankrekeningen en fondsen waren opgeteld bij een voorzichtige raming van de waarde van haar flat, kwam dat neer op iets minder dan elf miljoen pond, een bedrag dat in de daaropvolgende jaren alleen maar is toegenomen. Het kost me zelfs moeite om de rente uit te geven.

Destijds voelde ik vooral verwarring over hoe ik moest reageren.

Dus nu ben ik rijk? vroeg ik, of iets dergelijks.

Dat beaamde de advocaat.

Hoe wordt hier normaal op gereageerd?

Die vraag leek de man te overvallen. Hij zei dat hij moeilijk kon generaliseren, want een dergelijk spectaculair geval was zeldzaam. Sterker nog, de grootte van het bedrag en het verrassingselement in aanmerking genomen, had hij in ruim dertig jaar zelden iets zo spectaculairs meegemaakt. Hij zou niet weten hoe normaal eruitzag.

Maar u glimlacht, zei ik. En blijkbaar verheugde u zich erop het me te vertellen, dus u moet iets positiefs hebben verwacht. Verwachtte u dat ik blij zou zijn?

De meeste mensen waren blij, zei hij.

Wat doen ze dan?

Niet dat ze in feeststemming raakten, tenminste niet op zijn kantoor, maar hij zag altijd wel hoe opgewonden ze waren. Sommigen hadden problemen die door het legaat werden opge-

lost, en dan werd er vaak gehuild. Anderen huilden omdat de overledene zo veel om hen had gegeven. Een paar keer had hij mensen ervan moeten overtuigen dat hij inderdaad advocaat was. Het varieerde.

Die avond brak ik ter sentimentele nagedachtenis aan mijn tante een fles whisky aan. Op zaterdag ging ik de stad in om de bloemetjes buiten te zetten. Hersteld en klaar voor mijn werk zat ik op maandagochtend aan tafel toen ik mijn lepel stilhield boven mijn ontbijtkom. Laten we zeggen dat hij halverwege mijn lippen bleef steken, hoewel ik me dat natuurlijk niet kan herinneren. De radio stond aan, dat wel, wat gehakketak over treinen. Ik was van plan geweest de zaak te laten betijen, de omstandigheden te laten indalen voor ik grote beslissingen nam, maar opeens had het iets absurds om te ontbijten zoals ik dat altijd deed en ondanks deze aardverschuiving gewoon verder te gaan met mijn mistroostige leven. Ik had geen hekel aan mijn werk, maar ik gaf er ook niet om. Waarom zou ik mijn dag eraan verdoen? Het is moeilijk uit te leggen, maar het was alsof ik van het toneel was gestapt en me onder een publiek had begeven dat naar mijn eigen spel keek. *Ontbijt met de radio aan. Doet niets overhaast.* Het hele weekend had ik gedacht dankzij Kathy's geld bevrijd te zijn, maar dat was niet zo. Ik was mijn hele leven al vrij geweest, zonder het te willen weten. Voor wie niet scherp kijkt, zijn dingen laten betijen en de tijd doden ongeveer hetzelfde.

Vrij en rijk genoeg om me alles te kunnen veroorloven, vroeg ik me af wat ik zou doen. Hier moest ik over nadenken, en het was bijna een vloek. Het wás een vloek. Ik raakte behoorlijk van slag. Ik kan me niet herinneren dat ik een besluit nam over mijn werk of mijn collega's liet weten dat ik niet kwam. Later die week ontving ik geloof ik een paar e-mails. Wel weet ik nog dat ik naar buiten ging. Emotioneel was ik een bewogen biervat, en

ik hoopte dat wanneer ik eenmaal buiten was gène als plug zou dienen. Ook had ik een vraag waarop ik het antwoord niet wist, en het is me vaak opgevallen – misschien heb jij dat ook – dat ik het beste nadenk in de kantlijn, als ik half-en-half met iets anders bezig ben. Hoe dan ook, totaal overstuur, wanhopig zelfs, ging ik de straat op, want thuis zou ik volkomen zijn doorgedraaid.

Het was vroeg, mensen waren nog op weg naar hun werk. De stroom bewoog zich in de richting van het stadscentrum, en daarom ging ik de andere kant op. Naast me stopte een bus, ik stapte in en reed mee tot aan het eindstation. Ik nam een tweede bus, en aan het einde van die rit een derde. Door naar buiten te kijken werd ik rustiger. Rustiger, maar niet rustig. Alsof ik een spel kaarten was dat ik zelf schudde, beter kan ik het niet beschrijven. Ik had een innerlijke drang om me vreemd te gedragen.

Misschien dat ik daardoor het gevoel had vreselijk op te vallen. Ik verwachtte elk moment door een medepassagier te worden aangesproken met de vraag wat ik in mijn schild voerde, en als reactie zou ik dan in mijn broek plassen of schreeuwen of overgeven, en uitstappen bij de eerstvolgende halte. Maar gaandeweg werd eigenaardigheid iets eigens. Ik maakte me er niet langer druk om en begon dingen te zien. Een buitenlands echtpaar van middelbare leeftijd. Hun koffers waren nieuw, en ze bevonden zich in een vergevorderd verdwaalstadium. Ook ik had geen idee waar ze moesten zijn, zo ver van bezienswaardigheden of grote hotels. De man had een notitieblaadje in zijn hand, en hij en zijn vrouw (nam ik aan) wezen af en toe naar een stukje tekst en dan volgde er licht gekibbel. Eerst werd het blaadje nog met respect behandeld, maar steeds vaker werd ertegenaan geslagen of werd het weggerukt, tot het uiteindelijk een soort dirigerestok werd om beschuldigingen mee te onder-

strepen. Je zag dat het plan vooral van zijn makelij was, want de meeste beschuldigingen kwamen van haar. Te oordelen naar de bagage waren het gegoede burgers, en dat speelde naar mijn idee ook mee, want openbaar vervoer was een ergernis waartoe ze zich thuis niet hoefden te verlagen. (Hier waren taxi's echter te duur.) Andere passagiers probeerden te helpen, maar lieten zich al snel afschepen door het driftige geknik. Toen ze ten slotte uitstapten, was het niet triomfantelijk, of lachend omdat ze hun bestemming hadden bespeurd, maar verbeterd in het besef dat ze te ver waren meegereisd. Terwijl we wegreden zag ik hen oog in oog op de stoep staan, om beurten tegen elkaar uitvallend. Zelf stapte ik bij de volgende halte uit, en daar lunchte ik.

Na de lunch zag ik Laura D. Zij was mijn eerste. Ze nam een dubbele zitplaats twee rijen voor me en op een ervan zette ze haar tas. Ze was aan het bellen, dus ik hoorde haar ook. We hoorden haar allemaal. Is het je nooit opgevallen dat de mooiste meisjes in de trein en de bus luider praten dan de rest? En ze schateren altijd van het lachen.

Laura was kapster, maar met koninklijke allures en de benen van een Matisse. Ze vertelde een vriendin over de kuren van een bejaarde vrouwelijke klant, naar wie ze op weg was. De enorme afmetingen en eigenaardige inrichting van het betreffende huis passeerden de revue, en ook het veelvuldige en overbodige gebruik van haar naam, alsof *Laura* een dienstmeisje of iets dergelijks was. Het ergst was de inmiddels geaccepteerde onverzettelijkheid waarmee de klant bepaalde in welke volgorde de verschillende plukken haar geknipt en geverfd dienden te worden. Laura betwijfelde of de gedistingeerde en eeuwig afwezige echtgenoot wel bestond. Anderen hoorden ongetwijfeld vol afkeuring toe hoe de oude vrouw, die ze straks zo valselijk van

dienst ging zijn, door het slijk werd gesleurd. Mensen houden niet van dat soort dingen, want daardoor gaan ze zoeken naar de valse dienaren in hun eigen leven. Ik daarentegen vond het interessant, want er klopte iets niet. Wist ik maar wat het precies was. Misschien sprak Laura te vloeiend of te luid, maar het was alsof ze afgeluisterd wilde worden. Ook haar tas leek nogal klein voor alle spullen die ze volgens eigen zeggen meesleepte. Kort voor ze ging staan om uit te stappen bespoot ze zichzelf met een flesje parfum. Zou ze dat voor die lastige oude dame doen? Ik kan alleen maar zeggen dat ik al snel het gevoel had dat hier sprake was van een geheim, en dat ik gewoonweg moest weten of mijn gevoel klopte. Toen ze uitstapte, stapte ik ook uit. Dat was het begin.

Was dat wel het begin? Ik schrijf dit hier en daar en op gestolen momenten, wat lastig is. Momenteel gaan de dingen nogal moeizaam, daarover later meer. Maar de korte tussenperiodes bieden gelegenheid tot zuiver denken. En ik weet het niet. Als ik terugkijk, weet ik niet wanneer dit alles is begonnen. Dat met Laura, Kathy's dood, wat er nu speelt, ik die zit te schrijven, ik die opgroeit, als je dat alles op een rij zet, klopt het ergens wel. Meer dan destijds. Heb ik echt mijn nieuwe leven gevonden op de eerste dag dat ik ernaar zocht? Het is veel gemakkelijker om te geloven dat het al ergens aanwezig was. Dat zal dan wel wijsheid achteraf zijn. Eerst is het moeilijk om dingen te verklaren, vervolgens is het moeilijk om niet met verklaringen te komen.

En dan is alles weer anders. Ook zijn er momenten waarop het is alsof het iemand anders is overkomen, vooral wat er recent is gebeurd.

Sorry. Ik slaag er niet goed in mezelf nader te verklaren. Ben ik mijn hele leven voorbestemd geweest om te doen wat ik heb gedaan? Of heb ik het gewoon gedaan? Waarschijnlijk is dat het

wat ik me afvraag. Want ik heb veel nagedacht over hoe je me zult zien als je voor de laatste keer van deze pagina's opkijkt, misschien nog vóór de laatste pagina. Ik vraag me af of je dan een monster ziet, en of ik een monster ben, of dat monsterlijkheid een kostuum is dat iemand kan passen.

Waarom ben ik zo nerveus? Verhalen vertellen is inderdaad iets nieuws voor me. Een groentje met de ganzenveer, zou je me kunnen noemen, maar op zenuwen ben ik voorbereid en ik ben heel tevreden met het begin dat ik heb gemaakt, al twijfel ik wel voortdurend. Ik ga zo op in de gebeurtenissen die ik beschrijf dat telkens wanneer ik stop om even terug te kijken het is alsof de muziek zwijgt, de lampen aangaan en ik omgeven word door neerhangende slingers, verloren jassen en vergeten bodempjes wijn. Opeens voel ik me ongemakkelijk. Ik heb tientallen beginpogingen ongedaan gemaakt. Wie zal zeggen of zelfs deze alinea het redt? Waarschijnlijk gaat het altijd zo. Waarschijnlijk begint elk begin met verdriet om het verloren geloof in het voornemen.

Je bent heel geduldig. Je wilt de harde feiten horen, en je hebt gelijk. Laura: wat speelde daar? Ik: wie ben ik? Een ingewikkelde vraag over ongeacht wie, dat ben je vast met me eens. Goed, ik ben rijk, zoals je weet, niet jong en niet oud. Je weet hoe ik heet. Waar ik me mee bezighoud, is minder eenvoudig. De meeste mensen zouden me een stalker noemen, maar dat betekent nog niet dat ik het ben. Zelf zou ik zeggen dat ik me verdiep in de studie van mensen. Mensen bestuderen, daar houd ik me mee bezig, dus zo mag je het noemen als het een naam moet hebben.

Je mag ervan uitgaan dat ik me niet voor de feiten verschuil. Ik volg inderdaad onbekenden op straat. Ik post bij hun huizen en luister zo mogelijk naar hun gesprekken. Als je mijn aan-

tekeningen doorneemt – en die vullen een hele kast – zul je enkele mannennamen tegenkomen, maar ik bestudeer voornamelijk vrouwen. Wat voor vrouwen? Ik vrees dat ik niet kan generaliseren. Een subject hoeft maar even mijn belangstelling te trekken, zoals Laura, en ik volg haar. Als er een interessanter iemand langskomt, stap ik op haar over. Zelden bestudeer ik iemand langer dan een maand. Met de meesten ben ik binnen een week of zo klaar.

Toch denk je nu – en wat volgt is uiteraard een omschrijving, want ik pretendeer niet je gedachten tot in detail te kennen – dat het volgen van vrouwen zoals ik dat doe op zijn zachtst gezegd inbreuk maakt op hun privacy. Dat is deels de reden dat ik je er nu over vertel – ik heb er nooit eerder met iemand over gesproken – namelijk om te laten zien dat ik voor mezelf niet meer privacy verwacht dan ik anderen gun. Mijn subjecten kiezen er niet voor mijn subject te zijn, dat is waar, maar alleen omdat een dergelijke keuze onmogelijk is. Als je jezelf als studieobject aanbiedt, ben je niet langer jezelf.

Probeer het maar. Dat wil ik ook nog zeggen. Ga de straat op, kies iemand en observeer hem. Neem je telefoon en een notitieboekje mee. Houd vol. Waarschijnlijk heb je het al eens op bescheiden schaal geprobeerd. Wat begint als het samenvallen van jouw reis met die van iemand anders, bijvoorbeeld in de trein of bij het verlaten van een bioscoop, wordt een soort betrokkenheid. Misschien merken jullie het allebei. Misschien merk jij het alleen. Je volgt, met het gevoel dat het niet echt volgen is, want jullie gaan dezelfde kant op, maar als de ander dan bij zijn of haar kantoor is aangekomen, voel je de beklemming van een afscheid. Dat is normaal. Hoe vaak denk je dat jijzelf bent gevolgd?

Laura stak de straat over. Ik volgde. Ze liep een lange, brede laan in, omzoomd door lindebomen en met aan weerszijden karak-

teristieke bakstenen koopmanswoningen. Ook ik sloeg de laan in. Ik liet de ruimte die ons scheidde groter worden. Algauw was ze niet meer dan een donker ritme en een zwaaiende tas. Toen was ze verdwenen. Meteen had ik spijt van mijn zelfbeheersing, zette de pas erin en begon vervolgens te rennen. Ik kwam bij een met kinderkopjes geplaveid hofje; helemaal achteraan stond een prachtige oude pub. Een pub, een paar garages en appartementen. Niets wat in de verste verte aan de deftige villa van een oude dame deed denken. Ik bleef staan om op adem te komen, leunend tegen een belpaneel alsof ik op het punt stond aan te bellen. Laura ging de pub binnen en nam bij het raam plaats. Opluchting. Vreugde en opluchting. De koude rand van een huivering streek over me heen.

Naar beste vermogen probeerde ik alles kloppend te krijgen. De kans bestond dat Laura nadat ik haar uit het oog was verloren bericht had ontvangen over uitstel of afstel, en dat ze de pub was binnengegaan om te wachten. Die kans was echter klein. Naar haar gehaast te oordelen leek het evenmin waarschijnlijk dat ze aan de vroege kant was. Een afspraak in de pub zou natuurlijk bij het zonderlinge gedrag van haar klant kunnen horen, maar Laura had er in het telefoongesprek niets over gezegd, en ze had de indruk gewekt alles te willen vertellen.

Waar ik eerst nieuwsgierig was geweest, raakte ik nu geobsedeerd. Ik kon niet langer bij het belpaneel blijven staan, want een oudere man kwam naar buiten en keek me onderzoekend aan. Nu had ik alleen de straat nog. Het was vreemd om op een koude dag buiten rond te hangen, hoewel ik blij was dat ik een reden had om achter mijn revers weg te duiken. (Tegenwoordig heb ik altijd sigaretten bij me, een perfect voorwendsel om me op straat op te houden. Je kunt ook in je telefoon verdiept zijn, of doen alsof je aan het bellen bent, maar daar

is meer durf voor nodig dan ik destijds bezat, en het kan afleiden.)

Nu schoof er een man bij Laura aan. Een goedgeklede man, en hij kwam niet onverwacht, maar was ouder dan ik had gedacht. Zij dronk witte wijn. Hij nam mineraalwater en bracht het gesprek op gang. Ze zei weinig, maar was zichtbaar aan het flirten. Dat merkte je aan haar aandachtige blik en aan de lengte van haar lach. Dat flirten betekende dat ze nog geen minnaars waren. Op tafel lagen een pen en een notitieboekje, waar ze nauwelijks gebruik van maakte. Ze wilde iets van hem, maar voor zover ik kon opmaken gaf hij het niet of gaf hij het slechts gedeeltelijk. Sindsdien heb ik gemerkt dat je mensen soms scherper ziet zonder door een gesprek op het verkeerde spoor te worden gezet. De man stond op, schudde Laura's hand, zei *Succes*, tenminste dat denk ik, en vertrok. Ze hadden elkaar hooguit tien minuten gesproken.

Waarvan was ik getuige geweest? Haar leugens tegenover haar vriendin, het notitieboekje en haar flirterige gedrag maakten duidelijk dat dit voor Laura een belangrijke gebeurtenis was, maar minder voor hem. Hij leek iemand met macht, hoewel hij er luchtig mee omging en wist hoe hij hoffelijk maar onvermurwbaar een verzoek moest afhandelen. Ik weet niet waarom, maar hij leek me een fatsoenlijk mens. Iemand die ze kon vertrouwen. Weggedoken achter een busje zag ik haar even later vertrekken. Ik had geen andere keus dan haar naar huis te volgen.

De laatste tijd ben ik fysiek behoorlijk actief, meer dan ik gewend ben, en blijkbaar is er iets ontwricht in mijn schouder. Het kwam niet door één incident, tenminste niet dat ik weet. Toen ik een paar dagen geleden wakker werd, was mijn schouder simpelweg stijf, en sindsdien heb ik er soms kramp in. Erg is het